

групи, яка визначається за ознакою раси, кольору шкіри, релігії, родового, національного чи етнічного походження [3].

Список використаних джерел:

1. Décision-cadre 2008/913/JAI du Conseil du 28 novembre 2008 sur la lutte contre certaines formes et manifestations de racisme et de xénophobie au moyen du droit pénal. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FR/TXT/HTML/?uri=CELEX:32008F0913>

2. Кримінальний кодекс України. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>

3. Кримінальний кодекс України. Контрольний текст проєкту (станом на 30.01.2023 року). <https://newcriminalcode.org.ua/upload/media/2023/01/30/proyekt-kryminalnogo-kodeksu-ukrayiny-standom-na-30-01-2023.pdf>

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-315-9-25>

ОСОБЛИВОСТІ КВАЛІФІКАЦІЇ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ, ПЕРЕДБАЧЕНИХ СТ. 191 КК УКРАЇНИ, ВЧИНЕНИХ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ

Черкашин Іван Іванович
адвокат (м. Запоріжжя)

Філей Юрій Володимирович
*кандидат юридичних наук, професор,
декан юридичного факультету
Національного університету «Запорізька політехніка» (м. Запоріжжя)*

Відповідно до Закону України «Про внесення змін до Кримінального кодексу України щодо посилення відповідальності за мародерство» від 3 березня 2022 року, частини четверті статей 185, 186, 187, 189, 191 КК України доповнено словами «чи в умовах воєнного або надзвичайного стану» [1].

Відповідно до пункту 31 частини першої статті 85 Конституції України та статті 5 Закону України «Про правовий режим воєнного стану» Верховна Рада України затвердила Указ Президента України від 24 лютого 2022 року № 64/2022 «Про введення воєнного стану в Україні» [2].

Отже, на жаль, вже більше року в Україні діє воєнний стан, тому всі кримінальні правопорушення, передбачені статтями 185, 186, 187, 189, 191 КК України необхідно кваліфікувати з урахуванням цієї кваліфікуючої ознаки.

На наш погляд, назва закону (посилення відповідальності за мародерство) не повною мірою відображає його зміст. Дійсно, у санкції статті 432 «Мародерство» КК України нижню межу покарання збільшено з трьох до п'яти років – «карається позбавленням волі на строк від п'яти до десяти років». Безумовно, збільшення нижньої межі санкції є посиленням кримінальної відповідальності, проте верхня межа залишається без змін, а, отже, ступінь тяжкості цього злочину залишається також без змін. Тобто мародерство як каралося до десяти років позбавлення волі, так і карається, як було тяжким злочином, так ним і залишається.

При чому поняття мародерства є нормативно закріпленим у статті 432 КК України – це викрадення на полі бою речей, що знаходяться при вбитих чи поранених.

На наш погляд, назва закону щодо посилення відповідальності за мародерство не корелюється з посиленням відповідальності за більшість кримінальних правопорушень проти власності, в тому числі і за «привласнення, розтрату майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем», оскільки ці діяння за законодавчим визначенням не є мародерством.

Серед обставин, які обтяжують покарання, є «вчинення злочину з використанням умов воєнного або надзвичайного стану, інших надзвичайних подій» (п. 11 ч. 1 ст. 67 КК України). Отже, необхідно вирішити питання щодо застосування понять «з використанням умов воєнного стану» та «в умовах воєнного стану».

На думку О. Кравчука та Д. Михайленка, вчинення майнового злочину в умовах воєнного чи надзвичайного стану може мати місце, наприклад, у районах вогневого ураження, тимчасової окупації або проходів військ, а також і поза межами згаданих районів. Наприклад, учиненим в умовах воєнного стану слід уважати такі викрадення чужого майна, які вчинені щодо осіб, які переміщуються у більш безпечні регіони України чи щодо їх майна, щодо майна, осіб, які тимчасово залишили житло без контролю для укриття в безпечному місці. Якщо ж викрадення відбулося хоча й під час дії режиму воєнного стану, але поза межами зазначених вище районів та без будь-якого використання умов воєнного стану, то навряд чи доцільно застосовувати відповідну кваліфікуючу ознаку та ознаку, що обтяжує покарання. Таке тлумачення відповідає меті посилення кримінальної відповідальності за злочини проти власності, яка відображена

у пояснювальній записці до відповідного законопроекту, що став Законом № 2117-IX [3].

На думку Р. Мовчана, за частинами четвертими статей 185, 186, 187, 189, 191 КК як такі, «що вчинені в умовах воєнного (надзвичайного) стану», мають кваліфікуватися будь-які передбачені диспозиціями цих норм діяння, вчинені у відповідних умовах – незалежно від місцевості та обставин їхнього скоєння, тобто того, чи були вони безпосереднього пов'язані з використанням згаданих умов [4, с. 285].

А. Вознюк зазначає, що парламентарії посилили (диференціювали) відповідальність за будь-які вчинені у відповідних умовах кримінальні правопорушення незалежно від місцевості та обставин їхнього скоєння, тобто того, чи були вони безпосереднього пов'язані з використанням умов воєнного стану. Ці факти могли б впливати на кваліфікацію лише тоді, коли б у відповідних нормах Особливої частини замість існуючого наразі формулювання «в умовах воєнного стану» вказувалося б на «використання таких умов», що має місце у п. 11 ч. 1 ст. 67 КК [5, с. 313].

Вчений також слушно наголошує, що кримінальними правопорушеннями, передбаченими ч. 1 ст. 185 КК, раніше опікувалися органи дізнання. Ці делікти становили левову частку їхнього навантаження. Нині ж будь-яку крадіжку, навіть на незначну суму, уповноважений розслідувати лише слідчий, оскільки це тяжкий злочин. За таких обставин навантаження на одну службу в правоохоронних органах (слідство) суттєво збільшується, а на іншу (дізнання) суттєво зменшується [5, с. 314].

Судова практика, відповідно, реагує на зміни до законодавства, наприклад, у справі № 709/372/23 від 25 квітня 2023 року Чорнобаївський районний суд Черкаської області встановив, що «ОСОБА_3 являючись листоношею пересувного відділення поштового зв'язку №92 Черкаської дирекції акціонерного товариства «Укрпошта» у відповідності до вимог положень п.п.2.1.2, 2.1.9 Посадової інструкції листоноші ПВПЗ №92, затвердженою наказом директора Черкаської дирекції АТ «Укрпошта» № 925 від 30.04.2021, уповноважена отримувати письмову кореспонденцію, повідомлення на одержання поштових переказів, усіх видів відправлень, періодичні видання, пенсійні відомості та грошові кошти; надає послуги поштового зв'язку, приймає різні види платежів від населення, будучи відповідно до договору про повну індивідуальну матеріальну відповідальність від 22.04.2022, матеріально-відповідальною особою, в один з днів наприкінці червня 2022 року, діючи з корисливих мотивів та з метою особистого незаконного збагачення, вирішила стати на злочинний шлях та привласнити чуже майно, а саме грошові кошти фізичної особи, які

передані їй в якості оплати за надані комунальні послуги та знаходилися в неї на законних підставах, стосовно яких вона здійснювала повноваження щодо зберігання» [6]. Такі дії було кваліфіковано за ч. 4 ст. 191 КК України.

У вирокі по справі № 365/94/23 від 07 квітня 2023 року зазначається, що «реалізуючи свій злочинний умисел, ОСОБА_4, діючи в умовах воєнного стану, діючи умисно, з корисливих мотивів, з метою власного збагачення, усвідомлюючи протиправний характер своїх дій та передбачаючи їх негативні наслідки, щоб не бути поміченим сторонніми особами, зупинив свій робочий трактор марки ХТЗ-35-10-02, реєстраційний номер НОМЕР_1, у парковій зоні дендропарку «Згурівський», що знаходиться в смт. Згурівка Броварського району Київської області, поблизу вул. Чкалова. Перебуваючи у вказаному місці, приховуючи свої дії від інших осіб, продовжуючи реалізовувати свій злочинний умисел, ОСОБА_4 відчинив паливний бак вказаного трактора, після чого, за допомогою гумового шлангу перелив з паливного баку трактора у пластикову канистру належне КП «Згурівський ККП» дизельне пальне у кількості 11,5 літрів та в подальшому розпорядився привласненим майном за власним розсудом. Своїми умисними та протиправними діями ОСОБА_4 спричинив КП «Згурівський ККП» майнової шкоди на суму 609 грн 39 коп. Дії ОСОБИ_4 кваліфіковані за ч. 4 ст. 191 КК України, як привласнення чужого майна, яке перебувало в його віданні, вчинене в умовах воєнного стану» [7].

Зрозуміло, що законодавчі зміни щодо кваліфікації нівелюються судовою практикою призначення покарання. На наш погляд, доцільно розглянути питання щодо уточнення формулювання у Кримінальному кодексі України, змінивши формулювання з «в умовах воєнного стану» на «з використанням умов воєнного стану», оскільки навіть декілька наведених прикладів показують явну невідповідність між вчиненими діяннями та тяжкістю злочину, передбаченого ч. 4 ст. 191 КК України.

Список використаних джерел:

1. Про внесення змін до Кримінального кодексу України щодо посилення відповідальності за мародерство: Закон України від 03.03.2022 р. № 2117-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2117-20#Text> (дата звернення: 26.04.2023).

2. Про затвердження Указу Президента України «Про введення воєнного стану в Україні»: Закон України від 24.02.2022 р. № 2102-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2102-20#Text> (дата звернення: 26.04.2023).

3. Кравчук О., Михайленко Д. Воєнний стан як обставина, яка впливає на кваліфікацію злочину та призначення покарання. PRAVO.UA. URL: <https://pravo.ua/voenni-yan-ia-ko-obs-tavyna-ia-ka-vplyvaie-na-kvalifikatsiiu-zlochynu-ta-pryznachennia-pokarannia/> (дата звернення: 28.04.2023).

4. Мовчан Р.О. Аналіз законодавчого рішення про посилення кримінальної відповідальності за мародерство. *Аналітично-порівняльне правознавство. Електронне наукове видання*. 2022. № 1. С. 281–285. DOI: <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2022.01.52>

5. Вознюк А. А. Воєнний та надзвичайний стан як обставини, що впливають на кваліфікацію кримінального правопорушення або призначення покарання. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2022. № 6. С. 308–317. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2022-6/69> (дата звернення: 28.04.2023).

6. Вирок по справі № 709/372/23 від 25 квітня 2023 року. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/110442315> (дата звернення: 04.05.2023).

7. Вирок по справі № 365/94/23 від 07 квітня 2023 року. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/110085744> (дата звернення: 04.05.2023).

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-315-9-26>

ДО ПРОБЛЕМИ КВАЛІФІКАЦІЇ ТЕРОРИСТИЧНИХ ЗЛОЧИНІВ, ВЧИНЕНИХ В УМОВАХ НАДЗВИЧАЙНОГО СТАНУ В УКРАЇНІ

Швець Роман Юрійович

*аспірант кафедри кримінального права, процесу та криміналістики
Інституту економіки та права Класичного приватного університету
(м. Запоріжжя)*

Через напад росії на нашу державу, в Україні було введено воєнний стан із 05 години 30 хвилин 24 лютого 2022 року. Однак збройна агресія російської федерації відносно України, фактично, не припинялася з 2014 р. Щоденно нашим військовим доводилося протистояти терористичній діяльності країни-агресора, стримуючи її протиправні, злочинні дії.

Свого часу дехто з представників влади в Україні додержувалися думки про те, що не обов'язково вводити воєнний стан в державі для того щоб побороти тероризм, оскільки введення воєнного стану нічого